

KANDIDAT

XXXXXX

PRØVE

JUS2111 1 Statsforfatningsrett, folkerett og menneskerettigheter

Emnekode JUS2111

Vurderingsform Hjemmeeksamen

Starttid 15.12.2020 13:45

Sluttid 15.12.2020 18:30

Sensurfrist 11.01.2021 22:59

JUS2111 Eksamensoppgave - Høst 2020

Norges utenriksminister Trine Sørriksen deltok på et ministermøte i landet Storøy. På dag to av møtet gikk plutselig strømmen i hele møtelokalet. Det viste seg snart at liknende strømbrydd samme dag hadde rammet flere steder i millionbyen hvor møtet ble holdt. Sikkerhetsmyndighetene i Storøy opplyste at landet var blitt utsatt for et hackerangrep mot datasentralen som styrte strømforsyningen til millionbyen. Hackerangrepet hadde åpenbart hatt til formål å kutte strømmen til spesifikke deler av byen. Blant annet var flere av byens største sykehus og politistasjoner rammet av strømbryddet.

Terrororganisasjonen Cyberattack påtok seg samme kveld ansvaret for hackerangrepet. Cyberattack holdt til i den nordre delen av staten Ata, som var et land med få ressurser og stor indre uro. Sentralmyndighetene i Ata var ikke i stand til å kontrollere den nordre delen av landet, selv om de ikke likte hva som foregikk der.

Statsministeren i Storøy gikk raskt ut og erklærte at landet var blitt utsatt for et angrep som måtte besvares med makt, og at Storøy ikke ville nøle med å bruke slik makt uavhengig av om de fikk støtte fra andre stater eller ei.

Utenriksminister Sørriksen ble briefet om situasjonen på vei hjem til Norge. Man hadde snappet opp meldinger som tydet på at Cyberattack allerede innen få dager ville gjennomføre samme type hackerangrep mot flere europeiske land, herunder mot Norges flygekontrolltjenester, oljeplattformer og større sykehus.

Regjeringen samlet seg til regjeringskonferanse og besluttet at Norge, for å støtte Storøy og uansett for å forhindre angrep på norske mål, ville sende norske jagerfly for å angripe Cyberattacks tilholdssteder i Ata. Det var enighet i regjeringen om at Grunnloven §§ 25 og 26 ikke hindret en slik operasjon, og ved telefonisk kontakt med de parlamentariske lederne for de største partiene på Stortinget hadde regjeringen fått bekreftet bred støtte på Stortinget for sitt syn. Regjeringen så ingen grunn til å konsultere Den utvidede utenriks- og forsvarskomiteé (DUUFK). Beslutningen ville gå i ekstraordinært statsråd påfølgende dag og jagerflyene ville ta av straks saken var ferdigbehandlet. Statsministeren ville på et senere tidspunkt holde en redegjørelse i Stortinget om regjeringens beslutning og videre håndtering av krisen.

I etterkant av Storøys og Norges militære aksjoner mot Cyberattack gikk Ata ut og kritiserte begge lands handlinger. Selv om Ata på ingen måte støttet Cyberattack, mente Ata at både Storøys og Norges handlinger var i strid med vilkårene for retten til selvforsvar nedfelt i FN-pakten Artikkel 51.

Selv med vellykkede aksjoner fra både Storøy og Norge mot flere av Cyberattacks tilholdssteder, fortsatte terrororganisasjonen i de etterfølgende ukene sine hackerangrep mot datasentraler for strømforsyning i ulike land verden over. I særlig grad rammet angrepene politistasjoner og sykehus i de større byene, samt enkelte av børsene. I Norge var flere større sykehus og politistasjoner rundt om i landet blitt rammet. Igjen gikk Cyberattack ut og påtok seg ansvaret for samtlige hackerangrep.

Det var også skjedd en rekke hendelser med prototyper av selvkjørende biler rundt om i verden; de installerte datamaskinene hadde plutselig sluttet å fungere, uten at man ennå hadde kunnet fastslå årsaken. Det kunne skyldes programvarefeil, men det var en økende mistanke om at de selvkjørende bilene var blitt utsatt for hackerangrep.

I lys av situasjonen besluttet regjeringen å sende et lovforslag til Stortinget med tittelen «Forslag til midlertidig lov om forskriftshjemmel for å håndtere den pågående situasjonen med hacking fra terrororganisasjonen Cyberattack (hackerloven)». I forbindelse med oversendelsen av lovforslaget anmodet statsministeren Stortinget om å få gi en redegjørelse i plenum om Norges håndtering av krisen. I forkant av statsministerens redegjørelse var det i media

rapportert om en del misnøye fra enkelte stortingsrepresentanter vedrørende regjeringens manglende konsultasjon med DUUFK i forbindelse med beslutningen om sende jagerfly for å angripe Cyberattacks tilholdssteder. Konstitusjonelt sett kunne ikke uformell dialog med de største partiene på Stortinget erstatte formell konsultasjon med DUUFK, mente disse representantene.

I sin redegjørelse for Stortinget gikk statsministeren ikke inn på kritikken som var blitt fremsatt i media. I etterkant av redegjørelsen tok statsministeren spørsmål fra journalistene som var møtt opp i Stortingets vandrehall, og hun ble da spurt om hva hun syntes om kritikken som hadde blitt uttrykt i forkant av redegjørelsen. Statsministeren svarte at hun mente kritikken var utidig, sett i lys av den alvorlige situasjonen landet stod oppe i. Lettere opprørt påpekte hun at regjeringen hadde jobbet dag og natt for å håndtere krisen og planlegge hvilke tiltak som ville være nødvendige fremover, og hun la til med en advarende pekefinger om bevilgningsforslaget regjeringen hadde fremsatt: «Hvis Stortinget ikke nå bevilger det eksakte beløpet som regjeringen har bedt om i sitt forslag til endringer i statsbudsjettet for å håndtere krisen, må regjeringen ta konsekvensen av det».

Stortingets lovvedtak var i tråd med regjeringens lovforslag. I behandlingen av regjeringens bevilgningsforslag vedtok Stortinget å bevilge kun halvparten av det samlede beløpet regjeringen hadde bedt om.

Peder Ås, som representerte et av de mindre opposisjonspartiene, var blant dem som mente at regjeringens manglende konsultasjon med DUUFK ikke kunne godtas. Han var også raskt ute i media og mente regjeringen måtte gå av: «Statsministeren selv har jo sagt at regjeringen måtte ta konsekvensen av en beslutning fra

Stortinget om ikke å bevilge de pengene regjeringen hadde bedt om», påpekte han.

I etterkant av Stortingets ferdigbehandling av lovsaken ble hackerloven sanksjonert av Kongen. Hackerloven inneholdt blant annet følgende bestemmelser:

§ 1 Lovens formål

Loven skal muliggjøre forsvarlige og effektive tiltak som er nødvendige for å håndtere den pågående situasjonen med hacking fra terrororganisasjonen Cyberattack.

§ 2 Forskriftshjemmel

Kongen kan i midlertidige forskrifter utfylle, supplere eller fravike gjeldende lovgivning så langt det er nødvendig for å ivareta lovens formål.

I lovproposisjonen fremgikk blant annet følgende om bakgrunnen for regjeringens lovforslag: «Det foreligger en alvorlig krise som berører store deler av samfunnet ... I en rekke tilfeller vil ikke de forskriftshjemlene som finnes i gjeldende lovgivning gi et tilstrekkelig grunnlag for å iverksette nødvendige tiltak i den foreliggende situasjon ... I den grad det skulle oppstå behov for tiltak som ikke kan fastsettes innenfor gjeldende lovgivning, eller situasjoner der hjemmelsspørsmålet er uklart, vil loven her gi hjemmel for å fastsette midlertidige forskrifter.»

I ukene som fulgte, fastsatte regjeringen en rekke midlertidige forskrifter med hjemmel i hackerloven for å håndtere situasjonen.

Blant annet hadde regjeringen sett behov for å begrense tilgangen av besøkende til Oslo. Etter regjeringens syn var hovedstaden, med dens mange innbyggere samt lokaliseringen av de tre statsmaktene, særlig sårbar i den situasjonen landet var i. Et hackerangrep mot strømforsyningen til hovedstaden som for eksempel rammet sykehus, politistasjoner eller de tre statsmaktene ville stille myndighetene i en særlig kritisk situasjon. I lys av det økte presset mot både helsetjenester og andre myndighetsoppgaver som et hackerangrep ville påføre hovedstaden, var det etter regjeringens syn helt nødvendig å begrense den generelt store tilgangen av besøkende til Oslo, enten det dreide seg om turister eller personer som besøkte familie osv. i byen. Dette ville gjøres ved å innføre et forbud mot opphold til private formål for personer som ikke var bosatt i byen (Oslo-forbudet).

Regjeringen mente det også var behov for et nasjonalt tiltak for å ha kontroll på bevegelsene til el-biler av typen «Muskla». Selv om Muskla-bilene ikke ennå var selvkjørende, hadde de allerede innebygget teknologien som kunne gjøre bilene selvkjørende. Alt som skulle til, ifølge fagmyndighetene, var at denne teknologien ble aktivert av datakyndige hackere med onde hensikter, og det forelå en styrket mistanke om at de vedvarende hendelsene med prototypene av selvkjørende biler skyldtes nettopp hackerangrep. Regjeringen mente på denne bakgrunn at Muskla-bilene utgjorde en særlig risiko under den rådende hacker-trusselen fra Cyberattack – både for Muskla sjåførene selv og for andre trafikanter. Regjeringen hadde tidligere, uten hell, innstendig oppfordret Muskla-eiere om ikke å kjøre disse bilene. I lys av den umiddelbare fare disse bilene kunne utgjøre dersom de ble hacket, mente regjeringen det nå var helt nødvendig å i alle fall ha kontroll på bevegelsene til alle Muskla-biler i landet. Man kunne på den måten raskt sette inn tiltak dersom man mistenkte Muskla-biler for å ha blitt hacket. I tillegg var det en god måte å forsikre seg om at ingen Muskla-bilister ville bryte Oslo-forbudet. Etter tiltaket ville alle Muskla eiere måtte installere en sporingsenhet som sendte sporingsinformasjon i sanntid til vegmyndighetene, slik at vegmyndighetene til enhver tid kunne ha oversikt i et digitalt kart over bevegelsene til samtlige Muskla-biler i landet (Muskla-sporing).

Ovenstående begrunnelser var det blitt redegjort for i foredraget til den kongelige resolusjonen som lå til grunn for en av de forskriftene som regjeringen i denne perioden fastsatte. Denne forskriften lød:

Forskrift om oppholdsforbud i Oslo og sporing av Muskla-biler i anledning

hacker-trusselen §1 Forbud mot opphold i Oslo til private formål

Personer uten folkeregistrert adresse i Oslo forbys å oppholde seg i Oslo til private formål.

§ 2 Sporing av Muskla-biler

Eiere av el-biler av typen «Muskla» må innen én uke fra forskriftens ikrafttredelse installere sporingsenhet utstedt av vegmyndighetene. Sporingenheten installeres i bilen og inneholder sender som er koblet opp mot vegmyndighetenes sporingsplattform. Vegmyndighetene forestår overvåkning i sanntid, lagring av sporingsinformasjon og videre kontrolltiltak.

§ 3 Straff

Forsettlig eller grovt uaktsom overtredelse av § 2 i denne forskriften, straffes med bøter eller fengsel inntil ett år, jf. vegtrafikkloven § 4 jf. §§ 7,13 og 31.

§ 4 Ikrafttredelse og opphevelse

Forskriften trer i kraft straks, og oppheves én måned etter ikrafttredelse.

Egon Tessa, som var eier av en flunkende ny Muskla, hadde en syk mor som var bosatt i Oslo. Moren bodde alene og Egon var eneste barnet hun hadde. Egon hadde hørt mye om Oslo-forbudet og Muskla-sporingen på nyhetene i løpet av den uken som hadde gått siden forskriften ble fastsatt, men nå var det gått så lenge siden han hadde sett sin mor at han hadde ikke samvittighet til å la henne være alene lenger. Selv om han ikke var bosatt i Oslo og heller ikke hadde installert sporingsenheten han hadde fått tilsendt av vegmyndighetene, satte han seg i bilen og kjørte innover til moren sin. Etter å ha blitt stoppet av politiet og nektet å vedta forelegg, møtte Egon til behandling av saken i tingretten.

I tingretten anførte Egon Tessa at både Oslo-forbudet og Muskla-sporingen var en krenkelse av hans rett til privatliv og familieliv. Disse påleggene måtte jo være i strid med Grunnloven § 102, som ikke inneholdt noen unntak så vidt han kunne se. Han mente seg også utsatt for diskriminering i strid med Grunnloven § 98 – denne Muskla-sporingen måtte jo være en ulovlig forskjellsbehandling. Påtalemyndigheten bestred Tessas anførsler. I tråd med hackerloven var disse tiltakene innført for å håndtere den foreliggende hacker-situasjonen. Begrensninger i Grunnloven § 102 måtte innfortolkes i bestemmelsen, og alle vilkårene for dette var oppfylt. I forlengelsen av sistnevnte anførte påtalemyndigheten at det også var relevant å se hen til statens forpliktelse til å beskytte befolkningens rett til liv. Endelig var det, i tråd med fagmyndighetenes råd, all grunn til å forskjellsbehandle eiere av Muskla-biler og andre bilister.

Drøft og ta stilling til de rettsspørsmål oppgaven reiser. Legg til grunn at alle land nevnt i oppgaveteksten er medlem av FN. Norges EØS-rettslige forpliktelser skal ikke behandles.

Besvarelse

Skriv ditt svar her...

Det første spørsmålet er om regjeringen skulle konsultert DUUFK før sanksjonering av den militære operasjonen i statsråd.

Utgangspunktet er at regjeringen bestemmer over Norges utenriksstyre gjennom kongelige prerogativer, jf. Grl. §§ 25 første ledd og 26 første ledd. Det er kongen i statsråd som har den øverste militære kommandomyndigheten. Det følger av Grl. § 26 første ledd at «[regjeringen] har høyeste befaling over rikets land- og sjømakt». Det følger videre av Grl. § 26 første ledd at regjeringen har kompetanse til å «begynne krig til forsvar av landet...».

Regjeringen har innhentet «bred støtte» over telefonen fra de største partiene på Stortinget og anfører at det ikke er nødvendig å konsultere DUUFK av denne grunnen. Selv om det finnes tidligere statspraksis som tilsier at dette har blitt akseptert tidligere, taler reelle hensyn for at en slik ordning ikke kan føre frem. Grunnen er at det undergraver Stortingets funksjon som kontrollerende statsorgan. Anførselen fører ikke frem.

Spørsmålet deretter blir om regjeringen er forpliktet til å konsultere DUUFK etter FO § 16 annet ledd. Det følger av bestemmelsen at oppgaven til DUUFK er å «drøfte med regjeringen viktige spørsmål vedrørende utenrikspolitikk...». Videre følger det av bestemmelsen at drøftelse med DUUFK «bør finne sted før viktige beslutninger fattes». Det legges til grunn i den videre drøftelsen at den militære operasjonen Norge har iverksatt faller inn under «viktig spørsmål», jf. FO § 16.

Det avgjørende er hvordan ordet «bør» skal forstås i denne sammenheng. Etter dagens språklige forståelse forstås ordet som en oppfordring og ikke et krav. Men på den annen side er det sikker rett at «bør» leses som «skal» i Grunnloven § 100. I midlertidig befinner vi oss ikke på Grunnlovs nivå og Stortingets forretningsorden er gjenstand for stadige revisjoner. Det er også tvilsomt om de tolkningstradisjonene som gjelder for Grunnloven kan anvendes direkte på trinnlavere lovgivning. Det trekkes i retning av at dagens språklige forståelse om at «bør» er kun en oppfordring til regjeringen om å konsultere DUUFK i slike viktige saker.

Men det følger i midlertidig av rapporten fra Libya-utvalget at regjeringens plikt til å konsultere DUUFK følger av konstitusjonell sedvanerett når det er snakk om «særlige viktige saker», jf. Libya-utvalget s. 246- 247. Når det foreligger en plikt for regjeringen til å konsultere DUUFK i «særlige viktige saker» etter konstitusjonell sedvane er det av mindre betydning hvorvidt kravet utledes av den konstitusjonelle

sedvanen eller FO § 16. Dette taler med tyngde for at regjeringen skulle konsultert DUUFK i forkant av det ekstraordinære statsrådet.

Konklusjon: Regjeringen skulle konsultert DUUFK før sanksjonering av den militære operasjonen i Kongen i Statsråd.

Det neste spørsmålet er om Storøys og Norges handlinger strider med vilkårene etter FN-pakten Artikkel 51.

Utgangspunktet i folkeretten er et generelt forbud mot bruk av makt mot andre stater. Dette følger av sedvanerettslige regler, jf. ICJ, Nicaragua, premiss 188 – 192 og er i tillegg nedfelt i FN-pakten Art. 2(4). Det er også et forbud mot intervensjon mot andre staters anliggende som følger av FN-pakten Art. 2(7). Det følger av faktum at målet for angrepet er terrororganisasjonen Cyberattack. Det generelle utgangspunktet er at stater hefter kun for de handlingene som er utført av statlige organer, jf. RSIWA Art. 4. Det følger et unntak av RSIWA Art. 8 at staten kan hefter for handlingene til personer eller grupperinger dersom vedkommende er «under the direction or control». Det foreligger ingen opplysninger i faktum som tilsier at Cyberattack er en del av staten Ata og Cyberattack må dermed forstås som en privat organisasjon. Som en privat organisasjon er Cyberattack ikke et subjekt etter folkeretten og Norge og Storøy kan ikke utføre lovlig selvforsvar etter FN-pakten Art. 51.

Jeg fortsetter i det følgende subsidiært under forutsetningen at staten Ata hefter for handlingene til Cyberattack. Det følger i midlertidig et unntak fra hovedregelen om forbudet mot makt som sier at stater har en iboende rett til å forsvare seg selv og hjelpe andre stater med et kollektivt selvforsvar dersom de er utsatt for et «armed attack», jf. FN-pakten Art. 51. «Armed attack» forstås som et væpnet angrep, og det første spørsmålet er om hackerangrep i det hele tatt oppfylder bestemmelsen til væpnet angrep. Det følger av sikker fortolkning av begrepet at terskelen ligger høyere enn ordlyden i FN-pakten Art. 2(4) om «use of force» og at «armed attack» krever militære angrep i form av våpen. Det er ikke et hackerangrep uansett hvor vitale samfunnsinteresser det rammer. Kravet til at Norge eller Storøy har blitt utsatt for et «armed attack» er dermed ikke oppfylt, men jeg fortsetter i det følgende subsidiært under forutsetning av at Cyberattack har foretatt et væpnet angrep.

Retten til en stats selvforsvar må også sees i sammenheng med statens egen suverenitet. Det fremstår som en rimelig regel at en stat må være i stand til å foreta et lovlig selvforsvar dersom vedkommende er angrepet.

Det neste som må problematiseres er at på tidspunktet Norge går til angrep på Cyberattack foreligger det ingen hackerangrep på norske interesser. Det er kun «snappet opp meldinger» som trekker i retning av et forestående angrep. Norges handlinger må dermed sees på som et preventivt selvforsvar, og spørsmålet er om det i det er lovlig med preventive selvforsvar etter folkeretten. Utgangspunktet for FN-pakten er å avstå fra maktbruk og søke en fredelig bileggelse av tvister. En slik militær aksjon Norge setter i gang strider mot formålet. Det trekker også i retning av å ta FN-pakten Art. 51 på ordet og ikke åpne for preventive selvforsvar når man leser ordlyden i bestemmelsen - at selvforsvar kun er lovlig «if an armed attack occurs». Ordlyden forholder seg til militære angrep som har «occured» - altså angrep som faktisk har intruffet. Dessuten tilsier reelle hensyn at preventive militære angrep ikke må skje fordi det er umulig å vite hvorvidt det antasiperte angrepet faktisk hadde funnet sted – og hvorvidt det pretenderte selvforsvaret medførte mer lidelse enn ved å ikke angripe. Dette trekker i tydelig retning av at Norge ikke kan foreta et selvforsvar etter FN-pakten Art. 51.

Men på den annen side så åpner FN-pakten Art. 51 for at Norge kan bistå Storøy under et kollektivt selvforsvar. Dette trekker i retning av at selvforsvaret er lovlig etter bestemmelsen. Men det må i midlertidig innfortolkes et krav til at selvforsvaret Norge og Storøy utfører er nødvendige og proporsjonale. Hackerangrep kan også betraktes som en form for krigføring – herunder på nettet – og dermed taler det i retning av at bekjempelse av den formen for krigføring må foretas under andre former enn ved militære angrepsoperasjoner. Det er ikke nødvendig å utføre militære operasjoner for å stoppe et hackerangrep. Det er heller ikke samsvar mellom målet og middelet.

Konklusjonen: Norges og Storøys handlinger strider med FN-pakten Art. 51 .

Det neste spørsmålet er om regjeringen har en plikt til å gå av etter Stortinget kun innvilget halvparten av det samlede beløpet regjeringen hadde bedt om, slik det anføres av Peder Ås.

Ås påstår at regjeringen har fremsatt et kabinettsspørsmål til Stortinget og at regjeringen dermed har en plikt til å gå av. Et kabinettsspørsmål er et parlamentarisk virkemiddel som regjeringen kan benytte som et pressmiddel mot Stortinget for å få gjennomslag for sine saker. Kjernen til kabinettsspørsmålet er at dersom Stortinget ikke etterkommer kravet til regjeringen, så skal vedkommende regjeringen gå av. Det er neppe en rettslig plikt for en regjering å gå av med den begrunnelse at det foregår ingen votering. I vår sak er det dessuten en journalist som er mottaker for uttalelsen og det kan neppe medføre noe bindingsvirkning for Stortinget selv når det fremsettes i vandrehallen. Et kabinettsspørsmål må i alle tilfeller

JUS2111 1 Statsforfatningsrett, folkerett og menneskerettigheter Candidate xxxxxx
forslag for Stortinget i plenum.

Konklusjon: Regjeringen har ingen plikt til å gå av.

Er Egon Tessa rett til privatliv og familieliv krenket?

Etter at Oslo-forbudet og Muskla-springen har blitt innført har det medført begrensninger i hverdagslivet til mange individer i Oslo og de med Muskla-biler. Spørsmålet er om disse begrensningene som er innført av staten er lovlige, herunder om «Forskrift om oppholdsforbud i Oslo og sporing av Muskla-biler i anledning hacker-trusselen» («forskriften») krenker privatlivet og familielivet til Tessa.

Det anføres av påtalemyndigheten at det må ses hen til statens forpliktelse til å beskytte befolkningens rett til liv, jf. Grl. § 93 ved innføring av Oslo-forbudet og Muskla-springen. Staten anfører at disse forbudene må innføres av staten som et ledd i deres positive plikt til å iverksette et rettslig rammeverk for å ivareta individets interesser. Kjernen i Grl. § 93 er at staten ikke skal ta livet til individene. Det følger av bestemmelsens fjerde ledd at staten har en plikt til å etablere et rettslig rammeverk for å «beskytte retten til liv og bekjempe tortur, slaveri, tvangsarbeid og andre former for umenneskelig eller nedverdiggende behandling». Men etter ordlyden faller vår sak utenfor virkeområdet til bestemmelsen og anførselen fra påtalemyndigheten når ikke frem i vår sak.

Det rettslige grunnlaget for retten til privatlivet og familielivet følger av Grunnloven § 102 som slår fast at «Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv...».

Det må deretter sies noe parallelle rettighetsbestemmelser: menneskerettigheter som er hjemlet i både Grunnloven og i de internasjonale traktatene Norge er part til. Norge er part til den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) hvor det følger av Art. 8 at alle har en rett til respekt for sitt privatliv og familieliv. Det følger av Maria-dommen (HR-2015-206-A) at den norske grunnlovsbestemmelsen om rett til privatliv er bygget på inspirasjon fra internasjonale traktater. Det fremheves av Høyesterett at «likhetstrekkene er store» og at grunnlovsbestemmelsen skal tolkes «i lys av sine folkerettslige forbilder». Når dette sammenholdes med presumsjonsprinsippet – at nasjonal rett antas å være i overensstemmelse med de folkerettslige forpliktelsene, så bidrar dette til at forskjellene mellom den nasjonale retten og folkeretten blir mindre.

Kjernen til rettigheten er at individene i samfunnet skal ha et vern mot vilkårlige inngrep fra offentlige myndigheter – det er snakk om at staten har en plikt til å avstå fra å gripe inn (negativ rettighet). Videre er det helt sentrale innholdet i rettigheten et vern av integriteten, identiteten og selvbestemmelsesretten til individet. Hvorvidt et individ har fått krenket sin rettighet må avgjøres konkret. Det er på det rene at Tessa opplever et inngrep i sin rett til privatliv og familieliv ved at han ikke får besøke sin syke mor som var bosatt i Oslo. Spørsmålet er hvorvidt inngrepet er lovlig fra statens side.

Utgangspunktet for rettigheten til privatlivet og familielivet er at staten skal avstå fra å gripe inn i rettigheten. Det følger ingen eksplisitt unntak fra Grl. § 102, slik det anføres at Tessa, men det følger av HR-2015-206- A at staten kan gjøre et lovlig inngrep i rettigheten dersom det har tilstrekkelig lovhjemmel, forfølger et legitimt formål og at inngrepet er forholdsmessig.

Det første spørsmålet er om det foreligger tilstrekkelig lovhjemmel for å gjøre et inngrep. Dette vilkår er oppfylt da lovhjemmelen følger av forskriften.

Formålet med innføringen av Oslo-forbudet og Muskla-springen er å beskytte befolkningen mot hackerangrep som kan angripe sentrale norske interesser. Det følger av EMK Art. 8 nr. 2 at ett av formålene som kan gjøre et inngrep i rettigheten er «public safety». Vilkåret om at inngrepet må forfølge et legitimt formål er oppfylt.

Det avgjørende spørsmålet er om inngrepet som følger av forskriften er forholdsmessig. Det må foretas en avveining mellom Tessa og statens interesser i denne konkrete saken.

Staten står ovenfor en alvorlig og truende situasjon ved at Cyberattakk har angrepet sentrale norske interesser. Det følger av faktum at norske sykehus og politistasjoner har blitt angrepet av Cyberattakk. Ved et vellykket hackerangrep på norske sykehus kan staten havne i en situasjon hvor man er ute av stand til å gi befolkningen tilstrekkelig helsehjelp. Ved å redusere antall personer som oppholder seg i Oslo vil det medføre et lavere press på helsetjenestene dersom de blir hacket. Staten anfører dermed at befolkningen må tåle et så stort inngrep i sitt privatliv og familieliv av hensyn til den svært alvorlig situasjonen vi står ovenfor. Dette trekker i retning av at inngrepet er forholdsmessig.

Når det gjelder forholdsmessigheten til Muskla-springen så vil et hackerangrep på en bil i bevegelse har et stort farepotensiale. Bilen kan kræsje inn i andre biler eller spore av veien. Dette kan medføre både stor materiell- og personell skade og i ytterste konsekvens død. Når dette sees i sammenheng med at sykehuset kan være ute av drift samtidig av hackerangrep, så trekker det i retning av at individene må tåle en overvåkning og at inngrepet er forholdsmessig.

På den annen side så kan hackerne angripe sykehus i andre steder i landet også – det foreligger ikke opplysninger om at det er kun sykehusene i Oslo som er mål for hackerne. Det kan dermed stilles spørsmålstegn med hvor virkningsfullt et innreiseforbud til Oslo vil være.

JUS2111 1 Statsforfatningsrett, folkerett og menneskerettigheter Candidate xxxxxx

«rammet» av. Det er dermed vanskelig å fastlegge hvor alvorlig og truende hackerangrepene har vært. Det foreligger ingen opplysninger som trekker i retning av menneskeliv har stått i fare. Dette trekker i retning av at innføringen av Oslo-forbudet er uforholdsmessig. I samme retning trekker den omstendighet at hackerangrepene som har blitt gjennomført mot bilene internasjonalt er prototyper. Det er dermed stor usikkerhet rundt spørsmålet om de typegodkjente bilene som er på veien i Norge har den samme sårbarheten som prototypene. Det følger av faktum at man ikke har klart å fastslå årsaken til hva som er grunnen til at prototypebilene har sluttet å fungere. På inneværende tidspunkt er det kun en «mistanke» om at bilene er utsatt for et hackerangrep. Dette trekker i retning av både Oslo-forbudet og Muskla-sporingen er uforholdsmessig.

Det antas at skadevirkningen av et hackerangrep skjer umiddelbart. Det er liten tid til å reagere på en hacker med onde hensikter. Det trekker i retning av at staten har begrenset mulighet til å avverge et konkret hackerangrep på en bil – dette trekker i samme retning av at inngrepet er uforholdsmessig.

Det stilles også spørsmål med hvorvidt staten kunne oppnå sine formål med andre målrettede tiltak som ikke rammer individene. Eksempelvis kunne staten anmodet et folkerettslig samarbeid for å bekjempe hackerne eller nasjonale sikkerhetsmyndigheter kunne iverksatt tiltak for å sikre den nasjonale infrastrukturen.

Konklusjon: Egon Tessa rett til privatliv og familieliv er krenket.

Det neste spørsmålet er om Egon Tessa har blitt ulovlig forskjellsbehandlet.

Tessa anførsel om å være utsatt for ulovlig forskjellsbehandling forstås på den måten at han mener å være forskjellsbehandlet fordi han ikke kan reise inn til Oslo og at han må utstyre sin Muskla med en sporingsenhet – mens andre personer i landet har fri bevegelighet og andre bilmerker ikke er utstyrt med sporingsenheter.

Det rettslige grunnlaget for «usaklig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling» er Grl. § 98. Utgangspunktet er at enhver forskjellsbehandling fra statens side ikke er ulovlig. Det er kun den forskjellsbehandlingen som er «usaklig» eller «uforholdsmessig» som er ulovlig. Bestemmelsen gir ingen videre veiledning hva som ligger i kravet til usaklighet eller uforholdsmessighet. Men den parallelle rettighetsbestemmelsen til Grl. § 98 er EMK Art. 14. Bestemmelsen slår fast prinsippet om likhet og lister opp en rekke forhold som staten ikke skal diskriminere mot: «sex, race, colour, language, religion, political or other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, birth or other status». Det er ingen av forholdene i vår sak som passer de forholdene som er omtalt i bestemmelsen, men på den annen side er det klart at Tessa har fått innført restriksjoner på sitt daglige liv som er forskjellig fra andre personer i befolkningen. Men formålet med bestemmelsen å verne om personlige attributter og at disse ikke kan brukes som grunnlag for å behandle individene ulikt. Dette taler med tydelighet at Tessa ikke har blitt utsatt for ulovlig forskjellsbehandling etter Grl. § 98, jf. EMK Art. 14.

Konklusjon: Tessa har ikke blitt utsatt for ulovlig forskjellsbehandling.

Det siste spørsmålet er om «hackerloven» i det hele tatt er lovlig.

Det følger av hackerloven § 2 at regjeringen kan «utfylle, supplere eller fravike gjeldende lovgivning så langt det er nødvendig for å ivareta lovens formål». Etter bestemmelsen legger Stortinget en vid lovgivningskompetanse til regjeringen og det foretas en forskyvning av maktfordelingen. Utgangspunktet er at organiseringen av de øverste statsmaktene ligger til Grunnloven og at hackerloven strider med Grunnloven. Slik som lovens forstås så er det ingen begrensninger på hvilke typer lover som regjeringen kan foreta endringer på. Dersom loven tas på ordet så hjemler loven kompetanse til regjeringen til å endre Grunnloven. For å endre Grunnloven må kravene etter Grl. § 121 følges. Hackerloven strider med dette det grunnleggende rettslige prinsippet om at den trinnhøyere lovgivning gjelder over den lavere.

Konklusjon: Hackerloven er ikke lovlig.

Norge står i vår sak ovenfor en krise. Og det er en i krisesituasjoner at man skal holde seg fast til prinsippene som rettsstaten bygger på og ikke fravike maktfordelingen.

